

Samenvatting

Dit rapport, getiteld *Samen verder, in Zijn dienst*, presenteert de blauwdruk van een Gereformeerde Theologische Universiteit, waarin de Theologische Universiteit Apeldoorn (TUA), de Theologische Universiteit Kampen (TUK) en de Nederland-Gereformeerde Predikantenopleiding (NGP) opgaan in één instelling voor Wetenschappelijk Onderwijs en Onderzoek en waarin tevens een bijdrage wordt geleverd vanuit de kring van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland.

Auteur van het rapport is de regiegroep met daarin de bestuurders van de betrokken partijen, die na de kerkelijke opdracht het plan tot oprichting van deze universiteit nader vorm hebben gegeven. In de huidige, sterk ontkerkelijkte samenleving zijn zij die in de gereformeerde traditie staan en ernaar verlangen het evangelie te delen, veel meer dan voorheen op elkaar aangewezen. Tegelijk staat de academische en maatschappelijke status van theologie onder druk en is er in Nederland sprake van een voortdurende herverkaveling van theologisch onderwijs en onderzoek. Ten slotte leggen de kwaliteitseisen en verantwoordingsplicht in het wetenschappelijk onderwijs een aanzienlijk beslag op de beperkte tijd en middelen van de kleine universiteiten in Apeldoorn en Kampen.

De vorming van een Gereformeerde Theologische Universiteit is het antwoord van de betrokken partijen op deze ontwikkelingen in het landschap van kerk en theologie. De Gereformeerde Theologische Universiteit wil een thuishaven zijn voor gereformeerde theologie in Nederland en een herkenbaar adres voor kerk en samenleving. Een instelling die predikanten opleidt, wetenschappelijk onderzoek verricht, kennis deelt met de samenleving, en samenwerkt met andere instellingen en wetenschappers uit binnen- en buitenland.

Hoofdstuk 1, de *Inleiding* van dit rapport, schetst hoe de regiegroep de opdracht van de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken van maart 2015 als kaderstellend heeft opgevat voor haar werk en hoe het proces is verlopen. Zo was er onder meer uitgebreid contact met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) en werden werkgroepen aangesteld die deelrapporten vervaardigden over onderwijs, onderzoek en kennisvalorisatie in de beoogde universiteit, en voor financiën, personeel en de vestigingsplaats. Tevens is eerder een hoofdlijnenrapport, *Winst in Meervoud*, breed besproken en van commentaar voorzien binnen beide universitaire instellingen en door alle betrokken partijen. De regiegroep heeft hier dankbaar gebruik van gemaakt en waar mogelijk verwerkt.

De volgende elementen uit het proces verdienen aparte vermelding:

- De Gereformeerde Bond nam voluit deel aan de regiegroep en in de werkgroepen. De eerste loyaliteit van de Gereformeerde Bond ligt echter bij de Protestantse Theologische Universiteit in Amsterdam en Groningen. Daarom gold als voorwaarde dat goede afspraken konden worden gemaakt met deze instelling over samenwerking. Dit bleek vooralsnog niet haalbaar. Dit beperkt de mogelijkheden van de Gereformeerde Bond om ook institutioneel betrokken te zijn. Desondanks draagt de Bond in het huidige ontwerp substantieel bij: in het grondig meedenken over de voorliggende blauwdruk, in participatie op bestuurlijk niveau op persoonlijke titel, participatie in onderzoekstrajecten en publicaties, en in een voorziene 2,0 fte aan wetenschappelijk personeel.

- Ook het Hersteld Hervormd Seminarie is uitgenodigd te participeren. Vanwege haar gevestigde positie aan de Vrije Universiteit besloot dit Seminarie alleen als ‘waarnemer’ op te treden.
- Wat betreft de (juridische) vorm van samenwerking tussen de betrokken partijen heeft de regiegroep eerst de mogelijkheid van een strategische alliantie tussen beide universiteiten verkend. Deze vorm is echter problematisch vanuit het oogpunt van bestuurbaarheid, kwaliteit en efficiency. Het rapport *Winst in Meervoud* zette daarom in op een coöperatieve universiteit, waarin beide instellingen formeel zouden blijven bestaan. Feedback uit de instellingen en gesprekken met het ministerie leidden echter tot de conclusie dat dit geen begaanbare weg is. Het eigenaarschap en toezicht van de kerken wordt te ingewikkeld en een coöperatie zou hoe dan ook worden opgevat als een fusie. Daarom kiest het huidige ontwerp, mede op uitdrukkelijke aanwijzing van het ministerie, voor de rechtsvorm van gedeeld eigenaarschap in een vereniging. Dit is de enige vorm waarin een goede balans kan worden gevonden tussen kerkelijke inspraak en praktische bestuurbaarheid.
- Het huidige ontwerp voorziet erin dat elk van de drie participerende kerken binnen de Gereformeerde Theologische Universiteit beschikken over een eigen predikantsopleiding, waarop die kerken zelf toezien.
- Wat betreft de vestigingsplaats luidde van meerdere kanten de kritiek dat de keuze voor Utrecht in het rapport *Winst in Meervoud* niet goed onderbouwd of zelfs vooringenomen zou zijn. Hierop besloot de regiegroep een onafhankelijke werkgroep in te stellen en haar te vragen dit vraagstuk opnieuw te bestuderen, met daarin ook een studentenvertegenwoordiging. De regiegroep besloot tevens het advies dat hieruit zou voortkomen als bindend te aanvaarden. Het advies van deze werkgroep, onder leiding van prof. dr. ir. J. Blaauwendraad, oud-rector van de TU Delft, luidt te kiezen voor een locatie ‘in het buitengebied van Utrecht’.

Hoofdstuk 2 omschrijft de *Identiteit* van de Gereformeerde Theologische Universiteit. De universiteit staat voor interkerkelijke samenwerking tussen allen die het hartelijk belijden van het geloof op basis van de Bijbel en de drie gereformeerde belijdenisgeschriften – de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels – met elkaar delen. Het doel hiervan is het stimuleren van theologiebeoefening in de breedte van de gereformeerde gezindte en nieuw elan te geven aan de opleiding en toerusting van theologische studenten voor de dienst in kerk, wetenschap en samenleving. Vertrekpunt hierbij is de aanvaarding van de Heilige Schrift als Woord van God en een ondubbelzinnige en onbekrompen binding aan de gereformeerde confessie.

De preambule van de Gereformeerde Theologische Universiteit werkt dit nader uit. Deze preambule schetst kort de traditie van deze vorm van theologie, de verhouding daarin tussen Bijbel en traditie, de consequenties daarvan voor de beoefening van theologie, en de actuele betekenis van die theologie voor de samenleving. Kaderteksten bieden hierbij de door de christelijke gereformeerde synode gevraagde coördinaten van de gereformeerde Schriftbeschouwing.

Tot slot biedt dit hoofdstuk een omschrijving van de missie en het profiel van de Gereformeerde Theologische Universiteit.

Hoofdstuk 3 behandelt de *Opleidingen en het onderwijs* aan de Gereformeerde Theologische Universiteit. Op grond van een visie op theologie en onderwijs, waarin de notie 'leren in ontmoeting' een centrale rol speelt, is een gezamenlijke bachelor ontworpen. Het bijzondere van dit klassiek theologisch curriculum met een duidelijk accent op de talen en Bijbelse vakken is dat Bijbel, traditie en actuele context voortdurend op elkaar worden betrokken. Dit met het oog op het aanleren van een 'gereformeerde hermeneutische sensitiviteit'. Dit komt onder meer tot uitdrukking in de leerlijn 'Als theoloog omgaan met de Bijbel' en een brede inleiding in de Praktische theologie. De bachelor wisselt disciplinair en geïntegreerd onderwijs rond thema's met elkaar af en bevat in het derde jaar een minor van 30 EC.

De huidige predikantsmasters en eenjarige masters aan de TUA en de TUK worden in de Gereformeerde Theologische Universiteit ondergebracht. In GTU-verband kunnen hieraan, al dan niet in samenwerking met andere instellingen, een master geestelijke verzorging en een educatieve master eerstegraads docent godsdienst worden toegevoegd, evenals een researchmaster c.q. Graduate School voor (aanstaande) promovendi. Onderwijs in deeltijd en op afstand is mogelijk en gewenst, al is dit vanwege het onderwijsleerconcept 'leren in ontmoeting' wel aan voorwaarden gebonden.

Hoofdstuk 4 behandelt *Wetenschap en onderzoek* binnen de Gereformeerde Theologische Universiteit. Het schetst hoe de eigen visie op theologie – waarin vroomheid en wetenschap op elkaar betrokken zijn –, maar ook internationalisering en de maatschappelijke ontwikkeling om theologie steeds meer te zien als religiewetenschap, erom vragen dat gereformeerde theologen actief een eigen plaats innemen in het academische discours. Daarnaast is wetenschappelijk onderzoek van groot belang voor de eigen kerkelijke en maatschappelijke verbanden. Het is daarom belangrijk de oprichting van de GTU te benutten om onderontwikkelde elementen in de organisatie en programmering van het onderzoek aan de TUA en TUK (dat al sinds 2001 is samengevoegd) te versterken.

Voorstel is de huidige onderzoeksgroepen in grote lijnen intact te laten, maar wel beter aan te sturen en uit te breiden. Tevens bevat het hoofdstuk de formulering van een gezamenlijke onderzoeksmissie, die het geheel van het onderzoek meer focus wil geven en op elkaar betrekken.

Wetenschappelijke predikantenopleidingen zijn vanouds sterk in het valoriseren van academische kennis, het delen van kennis met kerk en samenleving. Met de oprichting van AKZ+, de Permanente Educatie van Predikanten en het Praktijkcentrum voor onderzoek en dienstverlening in de kerken is (de organisatie van) deze *Kennisvalorisatie* aan de TUA en de TUK in een stroomversnelling gekomen.

Hoofdstuk 5 van het rapport zet hierin een volgende stap door voorstellen te doen om de kennisvalorisatieprogramma's van TUA en TUK binnen de GTU te versterken vanuit een door de VSNU aangereikt kader dat op de eigen context is toegespitst.

Met het oog hierop maakt het hoofdstuk onderscheid tussen drie organisatorische cirkels waarin samenwerking noodzakelijk is om de interactie met de kerken en de samenleving tot stand te brengen: de binnenste cirkel van de eigen organisaties en middelen; een middelste cirkel van kerkelijke kringen en verwante christelijke hogescholen; en een buitenste cirkel van bekende relaties en mogelijke toekomstige partners. Een ander belangrijk element is dat valorisatie van meet af aan in beeld moet zijn bij het ontwerpen van onderzoeksvoorstellen en -programma's. Ook presentie in het publieke domein behoeft meer aandacht.

De *Bestuurlijke en organisatorische inrichting* van de Gereformeerde Theologische Universiteit komt aan de orde in **hoofdstuk 6**. Het proces waarin de regiegroep tot een voorstel is gekomen, is reeds beschreven in hoofdstuk 1. Een stichting blijkt ook geen optie, omdat in die vorm de mogelijkheid ontbreekt kerkelijke betrokkenheid actief vorm te geven. Daarom is gekozen voor een gedeeld kerkelijk eigenaarschap in de vorm van een vereniging. Hierbij is van belang dat de vormgeving van de universiteit zowel recht doet aan de kerkelijke inspraak als aan de vereisten voor een bekostigde instelling binnen het kader van de Wet op het Hoger Onderwijs.

De nu gekozen insteek is door juristen en (kerkrecht)deskundigen getoetst. De vorm van de vereniging biedt de mogelijkheid een groter aantal kerkelijke vertegenwoordigers onder te brengen in een ledenraad, die directe invloed heeft via benoemingsrechten en -procedures. Hierdoor wordt de stem van de kerken in de GTU gehoord en is de voeling van de GTU met de kerken stevig verankerd.

In aanvulling op de met kerkelijke vertegenwoordigers bemenste ledenraad en Raad van Toezicht wordt voorzien in de inrichting van eigen kerkelijke curatoria voor de predikantsopleidingen. Deze curatoria houden toezicht op de identiteit van hun opleiding, vervullen, als dit van toepassing is, hun kerkelijke taak ten aanzien van toelating tot de studie en het ambt, en doen – binnen wettelijke kaders – voordrachten voor benoeming van personeel in hun predikantsopleiding.

De ledenraad bestaat uit 30 mensen (10 CGK; 5 NGK; 10 GKv; 5 GB). De ledenraad benoemt de Raad van Toezicht (5 leden). Vervolgens benoemt de Raad van Toezicht het College van Bestuur (2 leden). Kerken bepalen zelf over welke kwaliteiten afgevaardigden in de ledenraad en de curatoria moeten beschikken en hoe zij worden voorgedragen. De maximale zittingstijd is tien jaar. De leden uit de Gereformeerde Bond worden op uitnodiging van de ledenraad op persoonlijke titel benoemd. Leden van de Raad van Toezicht worden geworven via een openbare procedure.

Het hoofdstuk beschrijft ten slotte de taken en bevoegdheden van de ledenraad, de Raad van Toezicht en het College van Bestuur. En er worden twee varianten geschetst van de procedure hoe in nauwe samenspraak met het Ministerie van Onderwijs beide universiteiten kunnen worden overgedragen aan de vereniging en de beoogde bestuurlijke en juridische organisatie van de Gereformeerde Theologische Universiteit kan worden gerealiseerd.

De visie op *Personeel en formatie* is het onderwerp van **hoofdstuk 7**. Vertrekpunt in het personeelsbeleid vormt de identiteit en missie van de Gereformeerde Theologische Universiteit. Dat stelt voorwaarden aan al het personeel. Verder is het van groot belang dat College van Bestuur en curatoria nauw met elkaar samenwerken, zodat wetenschappelijk personeel dat wordt benoemd, inzetbaar is in meerdere opleidingen aan de universiteit.

In de overgangsfase naar de gezamenlijke instelling is in eerste instantie alle huidige personeel en personeelsformatie nodig voor het afronden van oude opleidingen, het verder ontwikkelen en aanpassen van de (aangepaste) curricula en het realiseren van de transitie van de ondersteunde processen. Naar verwachting is dit proces na vijf jaar afgerond. Op dat moment is naar verwachting een kleine 2 fte minder nodig aan wetenschappelijk personeel en maximaal 6 fte reductie in arbeidsplaatsen in de ondersteunende diensten. De overgang naar de GTU geldt volgens de vigerende normen in de CAO van de Nederlandse universiteiten niet als een reorganisatie. Bij een verhuizing van de instelling is dit wel het geval. De verwachting is dat een deel van de beoogde

reductie wordt gerealiseerd door natuurlijk verloop. Mochten er gedwongen ontslagen nodig zijn, dan is de CAO van toepassing en wordt in overeenstemming daarmee een goed, individueel toegesneden, sociaal plan ontwikkeld.

Hoofdstuk 8 over de *Financiën* verkent of een Gereformeerde Theologische Universiteit financieel haalbaar is. Diverse scenario's zijn doorgerekend, waarbij opbrengsten en studentenaantallen voorzichtig en kosten van personeel, een sociaal plan en een verhuizing niet te laag zijn ingeschat. Verder is gerekend met een daling van aantal kerkleden en een stabiele overheidsbijdrage.

In alle verkende scenario's is de oprichting van een Gereformeerde Theologische Universiteit bij een gelijk blijven van de kerkelijke quota goed mogelijk. Hierbij brengen alle partijen naar wettelijk voorschrift hun eigendommen in de vereniging in. Voorgesteld wordt pas later een besluit te nemen over harmonisering van de bijdrage per lid in de drie kerken.

Hoofdstuk 9 vraagt aandacht voor de vestigingsplaats van de Gereformeerde Theologische Universiteit. Zoals gemeld in hoofdstuk 1 heeft de regiegroep ervoor gekozen zich in de bespreking van dit beladen onderwerp te laten adviseren door een onafhankelijke werkgroep. Deze werkgroep heeft zorgvuldig en met oog voor de eigen naam, universiteitscultuur en emotionele waarde zo objectief mogelijk gezocht naar een vestigingsplaats die zowel de GTU als alle betrokken partners de beste ontwikkelingsmogelijkheden biedt met het oog op de toekomst. De vele factoren die hierin een rol spelen zijn in kaart gebracht, beschreven, en van een score voorzien. Vervolgens zijn punten toegekend aan de locaties waar de GTU mogelijk gevestigd zou kunnen worden.

Het unanieme advies dat uit toekenning van punten en nadere overweging naar voren is gekomen luidt: 'Vestig de Gereformeerde Theologische Universiteit in Utrecht, onder de voorwaarde dat dit gebeurt in het (ruim opgevatte) buitengebied van de stad.' Dit advies biedt de GTU een beargumenteerd perspectief op de locatiewestie, waarbij de voordelen van een academische omgeving, de centrale locatie in het verzorgingsgebied van de kerken, en de mogelijkheden van uitgebreide netwerken van christenstudenten zijn meegenomen. Tegelijk wordt hierin het belang van een eigen stijl en vormgeving van de GTU onderkend.

In een **Tot Besluit** licht de regiegroep ten slotte toe waarom zij hoopt dat de komst van de Gereformeerde Theologische Universiteit spoedig als winst zal worden ervaren. De blauwdruk in dit rapport zal de komende tijd door Raden van Toezicht, curatoria, universiteitsraden en andere organen van commentaar worden voorzien. Via de gebruikelijke kanalen wordt het – voorzien van een oplegnotitie van de gremia – op de tafel van de landelijke kerkelijke vergaderingen gelegd. De regiegroep heeft met het rapport *Samen verder, in Zijn dienst* een stevig fundament willen leggen voor dit besluitvormend proces. Zij vraagt alle betrokkenen dan ook om medewerking en spreekt de hoop uit dat vanaf 1 april 2017 de uitvoering van dit ontwerp ter hand kan worden genomen.